

Azərbaycan vokal sənətinin təşəkkülündə İspan oxuma məktəbinin rolu

Rüfət Piriyev

Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası. Azərbaycan.
E-mail: rufetvokal@mail.ru

Annotasiya. Məqalədə İspan vokal ifaçılığında təzahür edən əsas ifaçılıq metodları öz əksini tapır. Azərbaycan vokal məktəbinin formalaşmasında Bakıda çıxış edən opera truppalarının əhəmiyyəti vurğulanır və İspan oxuma ənənələrinin, Azərbaycan vokal məktəbinin formalaşmasında təsiri yolları müəyyən edilir. Azərbaycanda konservatoriyasının yarandığı ilk dövrlərdə dünya vokal sənətinin inkişafında müstəsna rola malik olan İspan vokalçıları ailəsi "Qarsiyaların", xüsusən Manuel Qarsiyanın (oğul), onun tələbələri olan K.Everardi və H.N.Salomanın ifaçılıq prinsiplərinin təsiri araşdırılır. Əsas yeniliklərdən biri kimi, XX əsrdə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında çalışmış ilk vokal müəllimləri arasında M.Qarsiyanın (oğul) davamçıları müəyyən edilir və ustad-tələbə münasibətlərini əks etdirən şəcərəsi təqdim olunur.

Açar sözlər: İspaniya, vokal, M.Qarsiya, pedaqoq, Azərbaycan

Məqalə tarixəsi: göndərilib – 08.09.2022, qəbul edilib – 22.09.2022

The role of the Spanish singing school in the formation of Azerbaijani vocal art

Rufat Piriyev

Baku Music Academy named after Uzeyir Hajibeyli. Azerbaijan.
E-mail: rufetvokal@mail.ru

Abstract. In the article, the main performance methods manifested in Spanish vocal performance are reflected. The importance of opera troupes performing in Baku is emphasized in the formation of the Azerbaijani vocal school. The influence of Spanish singing traditions on the formation of the Azerbaijani vocal school is determined. In Azerbaijan, in the early days of the conservatory, the influence of the performance principles of the Spanish vocalists family "Garcias", especially Manuel Garcia (son), his students K.Everardi and H.N.Saloman, who had an exceptional role in the development of world vocal art, is revealed. As one of the main innovations, the successors of M.Garcia (son) among the first vocal teachers who worked at the Azerbaijan State Conservatory in the 20th century are identified, and his genealogy reflecting the master-student relationship is presented.

Keywords: Spain, vocal, M. Garcia, pedagogue, Azerbaijan

Article history: received – 08.09.2022, accepted – 22.09.2022

Giriş / Introduction

İspan vokal məktəbi Avropanın ən böyük ifaçılıq məktəblərindən biri kimi tanınır. "XVII əsrdə İtaliya və Almaniyada opera mədəniyyəti

inkişaf edirdi. Ancaq İspaniyada opera XVIII əsrə qədər tam formalaşmamışdı... İtalyan operası həm İspaniyada, həm də Latın Amerikasın-

da milli operanın inkişafında əsas rol oynadı. İtaliya musiqiçilərinin İspaniyada olması və inkişafı etmələri, musiqi üslubu və tarixinə öz təsirini göstərmişdir. XVIII əsrin əvvəllərində xarici musiqiçi və bəstəkarlar, İspan sarayında üstünlük təşkil edirdilər [8, s.2-3].

Sitatdan aydın olur ki, İspaniyanın musiqi həyatına İtalyan incəsənətinin böyük təsiri ol-

muşdur. Zamanla opera sənəti İspaniyada geniş vüsət almış və insanlar tərəfindən yüksək rəğbət qazanmışdır. Belə bir mühit İspan ifaçılarının formalaşmasına da təsir göstərmişdir. Xüsusən XVIII əsrdə İspan vokal ifaçılığında İtalyanların böyük təsiri olmuşdur.

Əsas hissə / Main Part

İspan vokal sənəti dedikdə, Qarsiya ailəsinin adı xüsusi qeyd edilməlidir. Bu isə bir neçə səbəbə əsaslanır. Başlıca olaraq Qarsiyaları vokalçıları ailəsi adlandırmaq bilirik. Ailədə önə çıxan Sevilyada doğulmuş tenor səslə ifaçı və pedaqoq Manuel del Populo Visente Rodriqez Qarsia (ata) İtalyan bəstəkar C.Rossininin sevimli tenoru kimi tarixə düşmüşdür. M.Qarsiyanın (ata) qızları Mariya Malibran, Pauline Viardot öz dövrlərinin ən yaxşı opera ifaçılarından olmuşlar. Qustavo Qarsiya (M.Qarsiyanın (oğul) oğlu, bariton), Alberto Qarsiya (Q.Qarsiyanın oğlu, bariton), Luiz Herit Viardott (Pauline Viardotun oğlu) kimi ifaçılar da, Qarsiya ailəsinin vokal irsinin davamçılarıdır. Dünya vokal sənətinin inkişafında öz töhvəsini verən ən məşhur musiqi xadimlərindən biri sayılan M.Qarsiyanın (ata) oğlu Manuel Patrisio Rodriqez Qarsiya isə musiqi tarixində ən yaxşı pedaqoq və vokal ifaçılıq tədqiqatçıları sırasındadır. Atası kimi, o da pəşəkar musiqiçi və pedaqoq olaraq vokal sənətində öz fərdi ideyalarını irəli sürmüşdür. Manuel Qarsiyanın (oğul) araşdırma materiallarında həm özünün, həm də atasının ifaçılıq metodları öz əksini tapmışdır.

"Nikola Porpora və XVIII yüzilliyin kastrat ifaçılarının ənənələrinə dayaqlanan qədim İtalyan vokal məktəbinin şagirdi olan Qarsiya (ata), nəfəs texnikası və vokal tembrini üzərində yeni fəndləri öz ifasına uyğunlaşdıraraq XIX əsrin yeganə və ilk tenoru idi. Ata Qarsiyanın pedaqoji sistemi oğlu M.Qarsiyanın araşdırılmasında elmi-nəzəri cəhətdən əsaslandırılmış və bu gün üçün aktual olan vokal pedaqogikasının əsasına çevrilmişdir" [1, s.12].

"Manuel Qarsiya (oğul) atasının səs müəllimi, sərt intizamlı pedaqoq-tenor Covanni Anzani ilə də bir neçə dərs almışdır. Daha əhəmiyyəti

yətli C.Anzaninin Farinelli və Kafarelliya dərsləri demisi Nikola Porporanın (1686-1768) şagirdi olduğu güman edilir. Buna görə də Anzani, həm böyük, həm də kiçik Qarsiya "Köhnə İtalyan məktəbi" metodunu aşlamışdır" [14, s.26].

Yuxarıda verilən hər iki sitat Qarsiya ailəsinin vokal metodikasının əsaslarının "Qədim İtalyan məktəbi" ənənələri üzərində qurulduğunu təsdiq edir.

M.Qarsiya (oğul) bir çox dünya şöhrətli ifaçıların müəllimi olmuşdur. Qarsiya ailəsinin vokal irsi Avropa ölkələrində geniş yayılmışdır. Cessi Bond (İngilis soprano), Kamilio Everardi (Belçikalı bariton), İohanna Yaxman-Vaqner (bəstəkar R.Vaqnerin qardaşı qızı), Antoniette Sterlinq (Amerikalı kontralto), Aleksandr Dodonov (rus tenor), İsveç Bülbülü ləqəbli Cenni Lind (İsveçli soprano) və bir sıra başqa ifaçılar M.Qarsiyanın (oğul) vokal məktəbindən bəhrələnmişlər. Onlar öz növbəsində bu ənənələri gələcək nəsələ ötürmüşdülər. Beləliklə, "Qədim İtalyan məktəbi" ənənələrinə əsaslanan Qarsiya metodları dünyanın müxtəlif ölkələrində vokal sənətinin formalaşmasına təsir etmiş olur. Bu təsir Azərbaycanda da öz əksini tapmışdır. Azərbaycan vokal tədrisində "Qədim İtalyan məktəbi" ənənələrini müdafiə edən M.Qarsiyanın (oğul) metodlarına hər zaman yer verilmişdir. Bu metodlar M.Qarsiyanın (oğul) müəllifi olduğu bir sıra əsərlərində öz əksini tapır. Ən məşhur nümunələrdən biri olan "İfaçılıq məktəbi – ifaçılıq sənətinə dair tam traktat (Le Traité complet de l'art du chant)" elmi-metodiki əsəri misal göstərilə bilər.

Həmin traktat haqqında yazılmış bir sitata nəzər salaq: "Le Traité complet de l'art du chant" (İfaçılıq sənətinə dair tam traktat) bir ne-

çə səbəbə görə mühüm sənəddir: birincisi, XIX əsrin ortaları və sonlarının ən mühüm və nüfuzlu müəllimlərindən birinin (Manuel Qarsiya (oğul)) fikirləri burada öz əksini tapır; ikincisi, əvvəlki nəsiləndən olan görkəmli müğənni və müəllimlərdən (atasından) çox şey əhviyə edir; üçüncüsü, müəllifin səs təsnifatı anlayışını çox təfərrüatlı şəkildə göstərir” [3, s.43].

Bu əsərdə M.Qarsiyanın (oğul) vokal nəzəriyyəsinə ifadə edən bəzi ümumi mühüm metodoloji prinsiplər bunlardır: (M.Гарсия (сын) «Школа Пения» (Le traité complet de l'art du chant). 1) torakal-diafraqmatik tənəffüs, 2) səs bərk hücumu (coup de glotte), 3) səsin orta registrdə yumrulması və yuxarı registrdə qapalı olması 4) qadınlarda kəşişən registrlər, falsetto (qarıxıq) və baş registri (fausset-tête), 5) tembrlərin təsnifatı (açıq və qaranlıq), 6) hər iki registrdə tünd tembrdə qurtlağın aşağı vəziyyəti, 7) falsetto zamanı çoxlu nəfəs [7, s.5].

Hələ XX əsrin əvvəllərində, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının təsis edildiyi ilk zamanlarda SSRİ məkanından dəvət almış bir sıra vokal pedaqoqlar fəaliyyətə başlamışdılar. Onlar, əksərən, rus konservatoriyalarının məzunları idilər. XX əsrin vokal pedaqoqları haqqında məlumatlar Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının müəllimləri: Xalq artisti Xuraman Qasımova və dosent Lətifət Yusifovanın müəllifləri olduğu “Vokal kafedrası” adlı məqalədə göstərilmişdir. Həmin məqalədə qeyd olunan bir sitatə nəzər yetirək: “Milli musiqi mədəniyyətinin inkişafı üçün kadrlar yetişdirmək lazım idi. Məlumdur ki, həmin illərdə ilk vokal müəllimləri professor N.İ.Speranski və Polyayev olmuşlar. Sonra vokal öyrənməyə başlayan yeganə azərbaycanlı gənc Murtuza Məmmədov (Bülbül) idi. 30-cu illin əvvəlində K.S.İsaçenko, Q.V.Karve, E.İ.Qyarskaya, D.V.Banovskaya, M.A.Kolotova və başqa bir sıra təcrübəli müəllimlər şöbəyə dəvət olunmuşdular” [12].

Araşdırma zamanı həmin pedaqoqlardan bəzilərinin formalaşmasında M.Qarsiya (oğul) ifaçılıq metodlarının rolu olduğu aşkarlanmışdır. Bunu aydınlaşdırmaq üçün, ilk olaraq, M.Qarsiya (oğul) ifaçılıq prinsiplərinin Rusiyanın vokal

sənətində təzahürünə qısa nəzər yetirək. 1860-cı illərdə Anton Rubinşteyn, Manuel Qarsiyanın (oğul) tələbəsi, soprano səsləri ifaçısı Henriette Niessen-Salomanı, 1870-ci ildə isə Belçikalı bariton səsləri ifaçısı Kamillo Everardi Peterburq Konservatoriyasına dəvət edir. Hər iki pedaqoq həm təcrübə, həm də yüksək səviyyədə nəzəri biliyə malik idilər.

“H.N.Saloman öz pedaqoji fəaliyyətində M.Qarsiyanın (oğul) prinsiplərinə arxalanırdı. O, dərslərdə fərdiliyə diqqət yetirir, müğənni intonasiyasının, sözün və vokal səsin vəhdətinə, səs tembrinin ifadəliliyinin inkişafına böyük diqqət veriridi... O, həmçinin A. Rubinşteynin ricası ilə “Oxuma məktəbi” (1881-ci ildə Sankt-Peterburqda nəşr olunub) adlı metodik vəsait yaratmışdır. Vəsait üç hissəli idi: 1. nəzəri, 2. praktiki (iki məşğələ dəftəri), 3-XVIII əsrin sonu – XIX əsrin ortaları məşhur müğənnilərin ariyaları toplusu” [6, s.57].

Bu cür dərş vəsaitinin çap edilməsi Rusiyada Avropa ənənəli vokal sənətinin təşəkkülündə mühüm addımlardan biri kimi qiymətləndirilə bilər. Müəllifin bilik və təcrübələrini əks etdirən bu cür vəsaitlər həm də vokal sənətinin sistemli şəkildə öyrənilməsində rol oynayır. K.Everardi də H.N.Soloman kimi, M.Qarsiyanın (oğul) tələbəsi olmuş, həmçinin Milan Konservatoriyasının professoru Françesko Lampertidən vokal sənətinin sirlərini öyrənmişdir. Belçika Konservatoriyasında ilk akademik təhsilini alan K.Everardi, həmçinin Paris Konservatoriyasını da bitirmişdir. O, sonrakı dövrlərdə M.Qarsiya (oğul), F.Lamperti ilə çalışmış, italyan oxuma prinsiplərini dərinləndirən mənimsəmişdir.

“Everardi Fransız oxuma məktəbini, xüsusən də Qarsiyanın (oğul) istiqamətini təmsil edir. Bu məktəb italyan – Boloniya və xüsusilə Neapol (mənzəyi 17-ci əsrin ortalarına gedib çıxır) ənənələri üzərində qurulmuşdur” [13, s.239].

K.Everardi tarixdə öz məktəbini yaradan pedaqoqlardan olmuşdur.

“Everardi məktəbinin aşağıdakı prinsipləri önə çıxır:

1. Kostabdominal (qarın boşluğu) nəfəs: dərin və sakit nəfəsalma, səslənmə zamanı qənaətli və davamlı (qırılmayan) nəfəs səsin əsasını təşkil edir (appoggio della voce).
2. Səsin güclü başlanğıcı (coup d'air)-dəqiq və enerjili səslənmə
3. Vokal tonun dəqiqliyi
4. Fəal işləyən baş rezonatorları
5. Kişi səslərində qarışıq registrin formalaşdırılması (voix mixte) və səsin maskaya oturulması
6. Vokalizasiya və səs idarəetmə texnikasına xüsusi diqqət: Bütün saitlərlə səslənmə, lazım gəldikdə, saitlər “i” və “m” samitləri ilə birləşdirilir.
7. Sərbəst emissiya, plastika, çeviklik, asan və homogen səslənmə, səslərin dəqiq yüksəkliyi
8. Səs dinamikası və tembr (açıq/qaranlıq) mübadiləsi
9. Fraza kantilenası
10. Səsin artikulyasiyası və ifadəliliyi
11. Orqanik (təbii) ifa

Everardi məktəbinin səmərəliliyi, onun tələbələrini parlaq sənət və pedaqoji fəaliyyətləri ilə sübut olunmuşdur” [13, s.239-240].

H.N.Saloman və K.Everardi səsin düzgün inkişafına diqqət edirdilər. Sine-abdominal nəfəs metodunu düzgün hesab edən K.Everardinin tələbəsi N. Salomanın söylədikləri olduqca maraqlıdır: “Müəllim dərinləndirən nəfəs almağı xahiş edir, sonra nəfəsi astaca verərək qamına oxumağa başlanılır. Bu zaman səs nəfəsin dayaq nöqtəsi ilə üst-üstə düşməlidir. Yüksək səslərin ifası zamanı qarınla zərbə edilməlidir. Everardi deyirdi: “Not nə qədər yüksəkdirsə, onu aşağı təsəvvür etmək lazımdır”. Müəllim səsin bərabərləşdirilməsi üçün qeyd edirdi: “Sinəni başının üstünə, başını da sinənin üstünə qoy”. Üst registr səsin tündləşdirilməsi ilə yaranır. Eyni zamanda müəllim, bu tündləşmənin boğuc səsə çevrilməsinə ciddi nəzarət edirdi” [6, s.58].

Pedaqoji fəaliyyət müddətində M.Qarsiyanın (oğul) vokal metodikasını mənimsəmiş hər iki pedaqoq bir sıra görkəmli ifaçıları yetişdirərək, rus vokal məktəbinin inkişafında mühim rol oynamışdılar. İ.Tartakov, F.Stravinski (İ. Stravinskiyin atası), N.Speranski, D.Usatov (F.Şalyapinin müəllimi) K.Everardinin, V.Zarudnaya, N.İretskaya, A.Krutikova, E.Lavrovskaya, M.Slavina isə H.N.Salomanın yetişdirdikləri görkəmli incəsənət nümayəndələrindən bəziləridir. Qeyd edək ki, K.Everardinin metodları,

onun davamçılarından olan Stanislav Qabelin fəaliyyətinin nəticəsi kimi, müasir dövrümüzdə gəlib çatması ilə fərqlənir.

“44 illik pedaqoji fəaliyyətində Qabel rus müğənnilərinin parlaq qalaktikasını (46 nəfər) yetişdirib. Tələbələrindən: İ.Erşov, O.Kamionski, M.Karakaş, V.Kastorski, A.Sekar-Rojanski. Everardinin məktəbinin əsasları S.Qabelin şagirdləri nəslə vasitəsilə günümüzdə çatır (Everardi – Qabel – Tomars – Lukanin – Nesterenko)” [6, s.58].

Belə aydın olur ki, rus vokal məktəbinin formalaşmasında M.Qarsiyanın (oğul) tələbələri olan K.Everardi və H.N.Saloman çox böyük təsəvvür malik olmuşlar. Həmçinin bu vasitə ilə rus opera ifaçılarının italyan oxuma prinsiplərini dərinləndirən mənimsədikləri də aydın olur. Rus vokal ifaçılığında M.Qarsiya vokal ifaçılığın irsinin rolunu müəyyənləşdirmək Azərbaycan Konservatoriyasında fəaliyyət göstərmiş birinci nəsil vokal müəllimlərinin istinad etdiyi metodlar haqqında da təsəvvür yaratmış olur.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Konservatoriyasının ilk vokal müəllimlərindən olan Nikolay İvanoviç Speranski (bas), Manuel Qarsiyanın (oğul) tələbəsi olan K.Everardidən ifaçılıq sənətinin sirlərini öyrənmişdir. Ukrayna SSRİ Əməkdar artisti Polyayev-Palyayev (Drozzo-Polyayev) Fedor Nikolaeviç (bariton) isə K.Everardinin tələbəsi olan səhnədə Rikardo

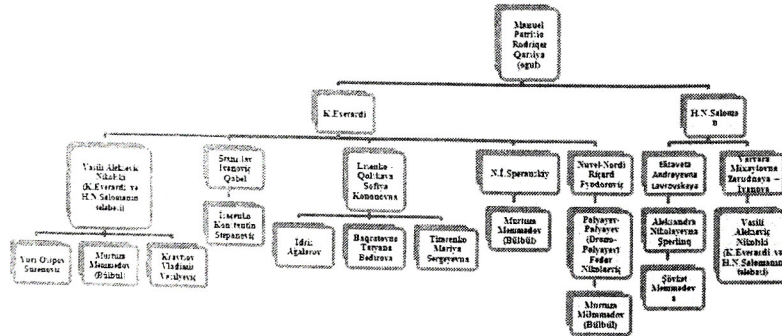
Nordi adı ilə tanınan Nuvel-Nordi Riçard Fyodoroviçdən vokal dərsləri almışdır. Həmçinin konservatoriyada fəaliyyət göstərmiş Azərbaycan SSRİ Əməkdar müəllimi, professor Lisenko-Qolskaya Sofiya Kononovna (soprano) da K.Everardi sinfində təhsil almışdır. Professor Lisenko həm də ən yaxşı italyan müəllimlərindən dərslər almışdır. Bunu sitat vasitəsilə təsdiq edə bilərik: “O, Peterburqda, ilk olaraq, fərdi şəkildə ifaçılıq sənətini öyrənib, 1882-1883-cü illərdə Peterburq Konservatoriyasında (K.Everardinin sinfi) və İtaliyada F.Lamperti, Qaletti və Q.Ronkonidən dərslər almışdır” [10].

O, Azərbaycan incəsənətinə bir sıra mükəmməl ifaçılar bəxş etmişdir. SSRİ əməkdar artistləri Titarenko Mariya Sergeyevna (soprano), Baqratovna Tatyana Bədirova (soprano), İdris Ağalov (bariton) məhz Lisenkonun tələbələri olmuşlar.

M.Qarsiya vokal irsinin davamçıları sırasında İ.S.Stepanoviçin adını da daxil edə bilərik.

“İsaçenko Konstantin Stepanoviç 1929-1938-ci illərdə Azərbaycan Konservatoriyasının professoru olmuşdur” [15]. O, Peterburq Konservatoriyasında S.İ.Qabelin (K.Everardinin tələbəsi) sinfində dərslər almışdır.

XX əsrin 40-cı illərindən isə bariton səsi ifaçı Vasili Alekseyeviç Nikolski Bakı Konservatoriyasında pedaqoji fəaliyyətə başlamışdır. O, Moskva Konservatoriyasında məşhur rus bəstəkarı və dirijoru Mixayıl İppolitov-İvanovun həyatı yoldaşı Varvara Mixaylovna Zarudnaya – İvanovanın (soprano) sinfində təhsil görmüşdür. V.M.Zarudnaya-İvanova isə M.Qarsiyanın (oğul) iki tanınmış tələbəsi H.Nissen-Saloman və K.Everardidən dərslər almışdır. V.M. Zarudnaya-İvanova (soprano) haqqında yazılan bir sitata nəzər salaq: “Pedaqoji fəaliyyətində öz müəllimi K.Everardinin metodlarına sadıq qalmışdır” [16].

XX əsrin sonu və hələ erkən dövrlərini yaşadığımız XXI əsrdə də İspan vokal məktəbinin Azərbaycan ifaçılıq sənətinə təsirinə rast gəlirik. Bu dövrdə Azərbaycanı dünyanın nüfuzlu səhnələrində uğurla təmsil edən Yusif Eyvazovun, Samir Cəfərovun, Dinarə Əliyevanın yetişməsində məhz İspan vokal məktəbinin ən məşhur simalarından, məşhur opera ulduzları Plaçido Dominqo və Monserrat Kabalyenin rolu olmuşdur. Azərbaycanın Xalq artisti Samir Cəfərov M.Kabalyenin Bakıya səfəri zamanı

onunla bir səhnədə çıxış etmişdir. Bu fikri sitatla təsdiq edə bilərik: “S.Cəfərov ilk dəfə bu səhnəyə 2004-cü ilin noyabrında dünya şöhrətli müğənni Monserrat Kabalye ilə birlikdə qədəm qoymuş və əfsanəvi sənətkarla birgə çıxış etmişdi. Dünya vokal sənətinin ən parlaq ulduzlarından – Q.Vişnevskaya və M.Kabalyedən dərslər alan, bu sənətin sirlərini öyrənən istedadlı gənc, opera solisti kimi səhnəyə çıxacaqdır” [11]. Qeyd etdiyimiz sitat həm də S.Cəfərovun M.Kabalyedən dərslər aldığı təsdiq edir. Belə

liklə, Azərbaycan müğənnisi, M.Kabalyenin təmsalında Avropa vokal ifaçılığının sirlərini daha da dərinləndirən mənimsəyərək, Azərbaycanda əsl Avropa üslubu ilə oxuyan opera müğənnilərindən birinə çevrilir. M.Kabalye azərbaycanlı müğənnimizin ifasını çox yüksək qiymətləndirmişdir. Xalq artisti S.Cəfərovun “Ayna” qəzetində yayımlanmış müsahibəsindən bir fikri qeyd etmək olar: – “Xanım Kabalye ilə əməkdaşlığımız necə yarandı? – Konsertlərdə məni dinləyənlər səsim barədə ona məlumat vermişdilər. O da məni dəvət etdi. Hətta mən oxuyandan sonra Kabalye ağladı. Dedi ki, çoxdandır belə tenor eşitmirmiş” [2, s.19].

Azərbaycanın Xalq artisti Dinarə Əliyeva da M.Kabalyenin sənətindən bəhrələnmişdir. Bakıya səfəri zamanı İspan opera ulduzunun ustad dərslərində iştirak etmiş və ifası çox yüksək qiymətləndirilmişdir. Bu məqam Dinarə Əliyevanın rəsmi internet sahifəsinə istinadən yazılmış sitatda öz təsdiqini tapır: “Soprano Monserrat Kabalye tərəfindən “cənnət hədiyyəsinə sahib olan müğənni” kimi təsvir edilən azərbaycanlı soprano Dinarə Əliyeva 2010-cu ildə Moskvada Böyük Teatra solist kimi qatılıb və o vaxtdan bəri dünyanın böyük opera teatrlarında və konsert salonlarında çıxış edib” [4].

S.Cəfərov və D.Əliyeva haqqında M.Kabalyenin söylədiyi fikirlər, azərbaycanlı müğənnilərin yüksək peşəkarlığını və həm də Azərbaycan vokal məktəbinin səmərəliliyini üzə çıxarıb.

Nəticə / Conclusion

Məqalədə Azərbaycanda vokal sənətinə İspan məktəbinin təsiri barədə söhbət açılır. Milli vokal sənətimizin təşəkkülündə İspaniyalı ifaçı, pedaqoq və tədqiqatçı M.Qarsiyanın (oğul) vokal irsinin təsiri müəyyənləşdirilir və İspan vokal məktəbinin köklərinin birbaşa olaraq qədim

Çünki bu ifaçılar Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının tələbələri olmuşlar. Azərbaycanı dünyada təmsil edən, Ü.Hacıbəyli adına BMA-da vokal təhsili almış ən yaxşı tenorlardan olan Xalq artisti Yusif Eyvazovun formalaşmasında da İspan ifaçılarının rolu olmuşdur. Bu, Y.Eyvazovun internet saytların birində yayımlanmış müsahibəsində qeyd etdiyi fikirlərdə təsdiqini tapır: “Konservatoriyada ilk dəfə opera musiqisi ilə tanış oldum, lakin sonradan bu janra olan ciddi marağımı şərtləndirən dönüş nöqtəsi Konservatoriyanın Moskva zalında Monserrat Kabalyenin çıxışı oldu. O vaxtdan opera ilə “xəstələndim”, – deyə bilərəm” [9]. M.Kabalyedən təsirlənən Y.Eyvazovun inkişaf yolu olduqca maraqlıdır. O, bir sıra dahi ifaçılardan ustad dərsləri almışdır. Bunu təsdiq edən bir sitata nəzər salaq: “...İtaliyaya, Milana gəldim. Burada Franko Korelli, Luçano Pavarotti, Maqda Oliveri, Plaçido Dominqodan ustad dərsləri alırdım” [5]. Bu gün isə Y.Eyvazov və P.Domingo konsert proqramlarında, tamaşalarda eyni səhnədə çıxışlar etmişlər.

Başda İtaliya olmaqla, Avropanın digər vokal məktəblərindən, o cümlədən XX-XXI əsr İspan vokal məktəbinin ən böyük opera ifaçılarından sənətin sirlərini öyrənməyə nail olan azərbaycanlı ifaçılar bu yolla Avropa oxuma üslubunu daha dərinləndirən mənimsəməyə müvəffəq olmuşlar.

İtalyan oxuma məktəbi prinsiplərinə əsaslandığı aydın olur. Sonda Azərbaycan vokal sənətinin təşəkkülü prosesində İspan ifaçılıq məktəbinin təsirinin, əslində, İtalyan “Belkanto” üslubunun daha dərin mənimsənilməsinə xidmət etdiyi aşkarlanmış olur.

Ədəbiyyat / References

1. Артистическая и педагогическая деятельность Мануэля Гарсии – старшего в контексте развития тенорового исполнительства конца XVIII – первой трети XIX века: / (Автореферат) диссертации на соискание ученой степени кандидата искусствоведения / Казань, 2020.
2. “Avropa qapıları müsəlmanların üzünə çox da həvəsle açılmır” / Xalq artisti Samir Cəfərovla müsahibə / “Ayna”, 2007, 10 fevral.

- URL:http://anl.az/download/medeniyyet2007/fevral/medeniyyet2007_fevral_352.htm
3. Cotton S. "Voice Classification and Fach: Recent, Historical and Conflicting Systems of Voice Categorization" / A Dissertation Submitted to the Faculty of The Graduate School at The University of North Carolina at Greensboro in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Doctor of Musical Arts / The University of North Carolina at Greensboro – 2007.
 4. Dinarə Əliyeva [Elektron resurs] / bioqrafiya URL: <https://dinaraalieva.com/biography>
 5. Dünya Azərbaycanlılarının bioqrafiya bankı "Yusif Eyvazov" [Elektron resurs] / bioqrafiya / 03.27.2019 URL: <https://azerbaycan.li/2019/03/27/yusif-eyvazov/>
 6. Косовцов Н.Е. Классическое вокальное образование в России в XIX веке. Теоретические основы и традиции // Ценности и смыслы. 2018. № 1 (53).
 7. М.Гарсиа (сын) «Школа Пения» (traité complet de l'art du chant), части первая и вторая – предисловие, перевод, комментарии и примечания профессора, д-ра искусствоведческих наук В.А.Багадурова. Москва, МУЗГИЗ, 1956.
 8. Michelle S. Smith "A Compendium of Opera in Spain and Latin America" / A Doctoral Research Document in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Musical Arts in Voice Performance / West Virginia University / Morgantown, West Virginia – 2019.
 9. Мужской академический вокал | Опера "Интервью с Юсифом Эйвазовым" [Elektron resurs] / Xalq artisti Y.Eyvazovla müsahibə / 29.06.2015 URL: https://vk.com/wall-20026781_7082
 10. Nash Baku: "Lysenko - Golskaya Sofiya Kononovna – artistka opery i vokalnuu pedagog" [Elektron resurs] / sayt "Nash Baku" – 29.02.2012 URL: https://ourbaku.com/index.php/Лысенко_-_Гольская_София_Кононовна_-_артистка_оперы_и_вокальный_педагог
 11. "Opera səhnəsində yeni ifaçı", / Xalq artisti Samir Cəfərov haqqında /Azərtac-09.01.2007, https://azertag.az/xeber/OPERA_SAHNASINDA_YENI_IFACHI-365690
 12. Qasımova X., Yusifova L. "Vokalnaya kafedra" [Elektron resurs] / Musiqi dünyası jurnalının saytı / Musiqi dünyası – 2012. URL: http://www.musiqi-dunya.az/new/read_magazine.asp?id=1507
 13. Tamara Vainauskienė: "Camillo Everardi dainavimo mokyklos tradicija Lietuvoje: principai ir archetipai, sklaida, paralelės", Menotyra. 2014. T. 21. Nr. 3, © Lietuvos mokslų akademija, 2014.
 14. Teresa Radomski "Manuel García (1805-1906) A Bicentenary Reflection" – / "Australian Voice" / - the official journal of the Australian National Association of Teachers of Singing - December 2005, volume 11.
 15. T.V.Lymareva, N.B.Seliverstova: "İsaçenko KOnstantin Stepanovich (1882-1959)" [Elektron resurs] / N.A.Rimski-Korsakov adına Sankt-Peterburq konservatoriyasının rəsmi saytı – 2015. URL: <https://www.conservatory.ru/esweb/isachenko-konstantin-stepanovich-1882-1959>
 16. Зарудная , Варвара Михайловна [Elektron resurs] / Bioqrafiya / 15.02.2022 URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Зарудная_Варвара_Михайловна

Роль испанской певческой школы в становлении азербайджанского вокального искусства

Руфат Пириев

Бакинская Музыкальная Академия имени Узеира Гаджибейли. Азербайджан.

E-mail: rufetvokal@mail.ru

Резюме. В статье отражены основные исполнительские приемы, проявляющиеся в испанском вокальном исполнительстве. Подчеркнута важность выступлений оперных трупп в Баку в становлении азербайджанской вокальной школы. Определено влияние испанских певческих традиций на формирование азербайджанской вокальной школы. В Азербайджане в первые годы существования консерватории ощущалось влияние исполнительских принципов семьи испанских вокалистов Гарсиас, особенно Мануэля Гарсии (сына), его учеников К.Эверарди и Х.Н.Саломана, сыгравших исключительную роль в развитии мирового вокального искусства. В качестве одного из основных нововведений определены преемники М.Гарсии (сына) среди первых педагогов по вокалу, работавших в Азербайджанской Государственной Консерватории в XX веке, и представлена его генеалогия, отражающая отношения мастера и ученика.

Ключевые слова: Испания, вокал, М. Гарсия, педагог, Азербайджан